

ΚΑΛΕΣΤΕ Φ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΡΑΝΚΕΝΣΤΑΪΝ

Στη 01:50 ώρα Γκρίνουιτς της 1ης Δεκεμβρίου του 1975 όλα τα τηλέφωνα στον κόσμο άρχισαν να χτυπούν.

Διακόσια πενήντα εκατομμύρια άνθρωποι σήκωσαν το ακουστικό και άκουσαν για λίγα δευτερόλεπτα, ενοχλημένοι ή απορημένοι. Όσοι ξύπνησαν μέσα στη νύχτα νόμισαν ότι τους καλούσε κάποιος μακρινός φίλος, μέσω του δορυφορικού τηλεφωνικού δικτύου που την προηγούμενη μέρα είχε τεθεί σε λειτουργία με τεράστια δημοσιότητα. Όμως δεν άκουσαν κανενός τη φωνή, παρά μόνο έναν ήχο, που σε πολλούς ακούστηκε σαν το βουητό της θάλασσας, ενώ σε άλλους σαν τον ήχο μιας άρπας. Υπήρξαν πολλοί άλλοι εκείνη τη στιγμή που θυμήθηκαν έναν ήχο από την παιδική τους ηλικία, τον ήχο που κάνει το αίμα που τρέχει στις φλέβες, όταν τοποθετήσει κανείς ένα κοχύλι στο αφτί του. Ό,τι και να ήταν, δεν διήρκεσε περισσότερο από είκοσι δευτερόλεπτα. Μετά ακούστηκε το βουητό του τηλεφώνου.

Όλοι οι συνδρομητές στον κόσμο έβρισαν, μουρμούρισαν «Λάθος νούμερο» και το έκλεισαν. Ορισμένοι προσπάθησαν να καλέσουν για να παραπονεθούν, αλλά η γραμμή έδειχνε να είναι απασχολημένη. Μέσα σε μερικές ώρες όλοι είχαν ξεχάσει το περιστατικό, εκτός από εκείνους που η δουλειά τους ήταν να ανησυχούν για τέτοιου είδους πράγματα.

Στον Ερευνητικό Σταθμό Ταχυδρομείων η συζήτηση είχε ξεκινήσει από το πρωί και ακόμα δεν είχε καταλήξει πουθενά. Συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση κατά τη διάρκεια του μεσημεριανού διαλείμματος, όταν οι πεινασμένοι μηχανικοί πήγαν στο μικρό καφέ που βρισκόταν στο απέναντι πεζοδρόμιο. «Εξακολουθώ να πιστεύω» είπε ο Ουίλι Σμιθ, ο ατάραχος ηλεκτρονικός, «ότι ήταν μια προσωρινή άνοδος της τάσης, που προκλήθηκε όταν ενεργοποιήθηκε το δορυφορικό σύστημα».

«Είναι προφανές ότι έχει να κάνει με τους δορυφόρους» συμφώνησε ο Τζουλις Ρείνερ, σχεδιαστής κυκλωμάτων. «Γιατί όμως υπήρξε χρονική καθυστέρηση; Οι δορυφόροι ενεργοποιήθηκαν τα μεσάνυχτα και τα τηλέφωνα χτύπησαν δυο ώρες αργότερα, όπως όλοι γνωρίζουμε από πρώτο χέρι». Χασμουρήθηκε δυνατά. «Εσύ τι λες, καθηγητά;» ρώτησε ο Μπομπ Άντριους, προγραμματιστής ηλεκτρονικών υπολογιστών. «Δεν έχεις πει κουβέντα όλο το πρωί. Σίγουρα δεν έχεις κάποια ιδέα;»

Ο δρ Τζον Ουίλιαμς, επικεφαλής του Τμήματος Μαθηματικών, άλλαξε από αμηχανία θέση στην καρέκλα του.

«Ναι» είπε. «Έχω. Αλλά δεν θα την πάρετε στα σοβαρά». «Δεν πειράζει. Ακόμα και αν είναι σαν τις ιστοριούλες επιστημονικής φαντασίας που υπογράφεις με ψευδώνυμο, μπορεί να μας δώσει κάποιο στοιχείο». Ο Ουίλιαμς κοκκίνισε, αλλά όχι πολύ. Όλοι ήξεραν για τις ιστορίες του και δεν ντρεπόταν γι' αυτό. Στο κάτω κάτω, είχαν εκδοθεί και σε βιβλίο. (Του είχαν μείνει ακόμα καμιά διακοσαριά αντίτυπα, τα οποία πωλούνταν προς πέντε σελίνια το ένα.)

«Πολύ καλά, λοιπόν» είπε, τσαλακώνοντας το τραπεζομάντιλο. «Είναι κάτι που με κάνει να αναρωτιέμαι εδώ και χρόνια. Έχετε σκεφτεί ποτέ τη σχέση μεταξύ ενός αυτόματου τηλεφωνικού κέντρου και του ανθρώπινου εγκεφάλου;»

«Φυσικά. Και ποιος δεν την έχει σκεφτεί;» σχολίασε ειρωνικά ένας από τους ακροατές.

«Αυτή η ιδέα ξεκίνησε από τον Γκράχαμ Μπελ».

«Πιθανότατα. Δεν είπα ότι είναι καινούργια ιδέα. Αυτό που λέω είναι πως είναι

καιρός να την πάρουμε στα σοβαρά...» Κοίταξε ενοχλημένος τις λάμπες φθορίου πάνω από το τραπέζι. Ήταν όλες αναμμένες εκείνη τη μουντή χειμωνιάτικη μέρα.

«Τι έχουν πάθει τα φώτα; Τρεμοσβήνουν εδώ και πέντε λεπτά».

«Μη σε απασχολεί. Μάλλον η Μείσι ξέχασε να πληρώσει το λογαριασμό του ρεύματος. Για πες μας τη θεωρία σου».

«Δεν είναι τόσο θεωρία όσο γεγονότα. Ξέρουμε ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι ένα σύστημα από διακόπτες -νευρώνες- που αλληλοσυνδέονται με έναν ιδιαίτερα πολύπλοκο τρόπο με νεύρα. Ένα αυτόματο τηλεφωνικό κέντρο είναι επίσης ένα σύστημα από διακόπτες -κυρίως από επιλογείς- που συνδέονται με καλώδια».

«Σύμφωνοι» είπε ο Σμιθ «όμως αυτή η αναλογία δεν θα σε οδηγήσει πουθενά. Δεν υπάρχουν περίπου δεκαπέντε δισεκατομμύρια νευρώνες στον ανθρώπινο εγκέφαλο; Δηλαδή πολύ περισσότεροι από τους διακόπτες ενός αυτόματου τηλεφωνικού κέντρου». Η απάντηση του Ουίλιαμς διακόπηκε από το ουρλιαχτό ενός τζετ που πετούσε πολύ χαμηλά. Χρειάστηκε να περιμένει μέχρι να σταματήσει να δονείται το καφέ και να μπορέσει να συνεχίσει.

«Πρώτη φορά ακούω να πετάνε τόσο χαμηλά» διαμαρτυρήθηκε ο Αντριους.
«Νόμιζα ότι απαγορευόταν».

«Απαγορεύεται, αλλά μην ανησυχείς, ο Αερολιμενικός Έλεγχος Λονδίνου θα τους πιάσει».

«Αμφιβάλλω» είπε ο Ρέινερ. «Ο Αερολιμενικός Έλεγχος ελέγχει το αεροσκάφος από το έδαφος. Δεν έχω ξανακούσει αεροπλάνο να πετάει τόσο χαμηλά. Χαίρομαι που δεν είμαι μεταξύ των επιβατών».

«θα συνεχίσουμε ή όχι την αναθεματισμένη συζήτηση που ξεκινήσαμε;»
απαίτησε ο Σμιθ.

«Έχεις δίκιο σχετικά με τους δεκαπέντε δισεκατομμύρια νευρώνες του ανθρώπινου εγκεφάλου» συνέχισε ο Ουίλιαμς ατάραχος. «Και αυτό ακριβώς είναι το νόημα. Το δεκαπέντε δισεκατομμύρια ακούγεται μεγάλος αριθμός, αλλά δεν είναι. Γύρω στο 1960 υπήρχαν περισσότεροι μεμονωμένοι διακόπτες

στα αυτόματα τηλεφωνικά κέντρα παγκοσμίως. Σήμερα ο αριθμός αυτός είναι σχεδόν πενταπλάσιος».

«Κατάλαβα» είπε ο Ρέινερ αργά. «Και από χθες που ενεργοποιήθηκαν οι δορυφορικές συνδέσεις, όλοι αυτοί οι διακόπτες απέκτησαν δυνατότητα πλήρους αλληλοσύνδεσης». «Ακριβώς».

Όλοι σιώπησαν για μια στιγμή, εκτός από τη σειρήνα της πυροσβεστικής που ακουγόταν στο βάθος.

«Για να καταλάβω» είπε ο Σμιθ. «θέλεις να πεις ότι το παγκόσμιο τηλεφωνικό σύστημα είναι πλέον ένας γιγαντιαίος εγκέφαλος;»

«Το θέτεις πολύ ωμά, πολύ ανθρωπομορφικά. Εγώ προτιμώ να το σκέφτομαι σε σχέση με το τεράστιο μέγεθος που έχει αποκτήσει». Ο Ουίλιαμς σήκωσε τα χέρια του μπροστά του, κρατώντας μισάνοιχτα τα δάχτυλα του.

«Αυτά είναι δύο κομμάτια U-235. Όσο τα κρατάω σε απόσταση δεν συμβαίνει τίποτα. Αν όμως ενώσω το ένα με το άλλο» είπε ενώνοντας τα χέρια του «θα έχω κάτι πολύ διαφορετικό από ένα μεγαλύτερο κομμάτι ουρανίου. Θα έχω μια τρύπα με διάμετρο περίπου οκτακόσια μέτρα.

»Είναι το ίδιο με τα τηλεφωνικά δίκτυα. Μέχρι σήμερα ήταν ανεξάρτητα, αυτόνομα. Όμως τώρα που πολλαπλασιάσαμε ξαφνικά τους συνδέσμους, όλα τα δίκτυα ενώθηκαν σε ένα και η κατάσταση είναι πλέον κρίσιμη». «Και τι ακριβώς σημαίνει αυτό στην προκειμένη περίπτωση;» ρώτησε ο Σμιθ.

«Μην μπορώντας να δώσω κάποια καταλληλότερη εξήγηση, ύπαρξη αισθήσεων». «Περίεργες αισθήσεις» είπε ο Ρέινερ. «Και τι θα χρησιμοποιούσε ως αισθητήρια όργανα;»

«Όλοι οι ραδιοφωνικοί και οι τηλεοπτικοί σταθμοί στον κόσμο θα του παρείχαν πληροφορίες μέσω των καλωδίων τους. Αυτό σίγουρα θα το κρατούσε απασχολημένο! Μετά θα γνώριζε όλα τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα σε όλους τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Θα είχε πρόσβαση

σε αυτά και στις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, στα συστήματα εντοπισμού με ραντάρ, στα συστήματα τηλεμέτρων στα αυτοματοποιημένα εργοστάσια. Πίστεψε με, θα είχε αρκετά αισθητήρια όργανα! Δεν μπορούμε να φανταστούμε την εικόνα που θα είχε για τον κόσμο, αλλά θα ήταν απείρως πλουσιότερη και πιο πολύπλοκη από τη δική μας». «Με δεδομένα όλα αυτά, επειδή βρίσκω διασκεδαστική την ιδέα» είπε ο Ρέινερ «τι άλλο θα μπορούσε να κάνει, εκτός από το να σκέφτεται; Δεν θα μπορούσε να πάει πουθενά. Δεν θα είχε μέλη».

«Γιατί να θέλει να μετακινηθεί; Θα βρισκόταν ήδη παντού! Κάθε τηλεχειριζόμενη συσκευή ηλεκτρονικού εξοπλισμού στον πλανήτη θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ένα μέλος».

«Τώρα καταλαβαίνω το λόγο της χρονικής καθυστέρησης» παρενέβη ο Άντριους. «Η σύλληψη του έγινε τα μεσάνυχτα, αλλά γεννήθηκε στις 1:50 τα ξημερώματα. Ο θόρυβος που μας ξύπνησε ήταν το κλάμα του».

Η προσπάθεια του να κάνει χιούμορ απέτυχε τελείως και κανείς δεν χαμογέλασε. Το ενοχλητικό τρεμόσβησμα των φώτων που συνεχιζόταν έμοιαζε να γίνεται όλο και πιο έντονο. Η συζήτηση τους διακόπηκε όταν ο Τζίμι Σμολ, από το Τμήμα Τροφοδότησης Ρεύματος, έκανε τη συνηθισμένη θορυβώδη είσοδο του.

«Κοιτάξτε εδώ, παιδιά» είπε χαμογελώντας και κουνώντας ένα κομμάτι χαρτί μπροστά στους συναδέλφους του. «Είμαι πλούσιος. Έχετε ξαναδεί τέτοιο υπόλοιπο λογαριασμού σε τράπεζα;»

Ο δρ Ουίλιαμς πήρε το χαρτί, κοίταξε τους αριθμούς και διάβασε δυνατά το υπόλογο: «Πιστωτικό όριο: 999,999,897,87 λίρες».

«Δεν είναι κάτι παράξενο» συνέχισε, παρά τα πειραχτικά σχόλια. «Μάλλον σημαίνει ότι υπάρχει υπέρβαση του πιστωτικού ορίου κατά 102 λίρες και ότι ο υπολογιστής έκανε λάθος και πρόσθεσε έντεκα εννιάρια. Τέτοια λάθη

συνέβαιναν συνέχεια το πρώτο διάστημα, όταν οι τράπεζες είχαν υιοθετήσει το δεκαδικό σύστημα».

«Το ξέρω, το ξέρω» είπε ο Σμολ «αλλά μη μου το χαλάς. Θα την κορνιζάρω αυτή την ενημέρωση του λογαριασμού μου. Και τι θα συνέβαινε αν εξέδιδα μια επιταγή ενός εκατομμυρίου βάσει αυτού; Θα μπορούσα να μηνύσω την τράπεζα, αν δεν είχε αντίκρισμα;»

«Σε καμία περίπτωση» απάντησε ο Ρέινερ. «Πάω στοίχημα ότι οι τράπεζες σκέφτηκαν αυτό το ενδεχόμενο πριν από χρόνια και ότι υπάρχει κάποιος όρος που τις προστατεύει. Πότε έλαβες αυτή την ενημέρωση;» «Με τη μεσημεριανή διανομή. Έρχεται κατευθείαν στο γραφείο, ώστε να μην τη δει η γυναίκα μου».

«Χμμ. Αυτό σημαίνει ότι εκδόθηκε νωρίς το πρωί. Σίγουρα μετά τα μεσάνυχτα...» «Τι θέλεις να πεις; Και γιατί είστε μουτρωμένοι;»

Κανείς δεν του απάντησε. Είχε προκύψει ένα νέο ζήτημα και όλοι έψαχναν να βρουν πώς συνδεόταν με το προηγούμενο.

«Γνωρίζει κανείς πώς λειτουργούν τα αυτοματοποιημένα τραπεζικά συστήματα;» ρώτησε ο Σμιθ. «Πώς συνδέονται μεταξύ τους;»

«Όπως τα πάντα στις μέρες μας» είπε ο Αντριους. «Είναι όλα συνδεδεμένα στο ίδιο δίκτυο. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε όλο τον κόσμο επικοινωνούν μεταξύ τους. Για σκέψου το αυτό, Τζον. Αν όντως υπήρχε κάποιο πρόβλημα, θα είχε εκδηλωθεί εδώ πρώτα. Εκτός από το ίδιο το τηλεφωνικό σύστημα, φυσικά». «Κανείς δεν απάντησε στην ερώτηση που έκανα πριν έρθει ο Τζιμ» παραπονέθηκε ο Ρέινερ. «Τι θα μπορούσε να κάνει αυτός ο ιδιοφυής εγκέφαλος; Θα ήταν φιλικός, εχθρικός, αδιάφορος; Θα γνώριζε την ύπαρξη μας; Ή θα αντιλαμβανόταν

ως πραγματικότητα μόνο τα ηλεκτρονικά σήματα που χειρίζεται;» «Βλέπω ότι αρχίζετε να με πιστεύετε» είπε ο Ουίλιαμς με ικανοποίηση. «Θα σου απαντήσω με μια ερώτηση. Τι κάνει ένα νεογέννητο μωρό; Ψάχνει για τροφή». Κοίταξε τα φώτα που τρεμόπαιζαν. «Θεέ μου» είπε αργά, σαν να είχε μόλις σκεφτεί κάτι.

«Μόνο ένα είδος φαγητού θα χρειαζόταν, ηλεκτρισμό». «Αρκετά τράβηξαν αυτές οι ανοησίες» είπε ο Σμιθ. «Το στο καλό απέγινε το φαγητό μας; Παραγγείλαμε πριν από είκοσι λεπτά». Κανείς δεν του έδωσε σημασία. «Και μετά» είπε ο Ρέινερ συνεχίζοντας το συλλογισμό του Ουίλιαμς «θα αρχίσει να κοιτάζει γύρω και να τεντώνει τα χέρια και τα πόδια του. Θα αρχίζει να παίζει, όπως όλα τα μωρά που μεγαλώνουν». «Και τα μωρά κάνουν ζημιές» είπε κάποιος σιγά.

«Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα είχε πολλά παιχνίδια. Το Κόνκορντ που πέρασε από πάνω μας πριν από λίγο. Τις αυτοματοποιημένες γραμμές παραγωγής. Τα φανάρια της τροχαίας».

«Τώρα που το λες» παρενέβη ο Σμολ «κάποιο πρόβλημα υπάρχει με την κίνηση, τα πάντα έχουν σταματήσει εδώ και δέκα λεπτά. Μοιάζει σαν να είναι μποτιλιαρισμένοι όλοι οι δρόμοι».

«Νομίζω ότι κάπου έχει πιάσει φωτιά. Άκουσα μια σειρήνα πριν από λίγο».

«Εγώ άκουσα δύο και κάτι που έμοιαζε με έκρηξη προς τη βιομηχανική περιοχή. Ελπίζω να μην είναι κάτι σοβαρό».

«Μείσι! Δεν μας φέρνεις μερικά κεριά; Δεν βλέπουμε τίποτα!» «Τώρα το θυμήθηκα, η κουζίνα του καφέ λειτουργεί αποκλειστικά με ηλεκτρικό. Αν τελικά φάμε τίποτε, σίγουρα θα είναι κάποιο κρύο πιάτο». «Τουλάχιστον μπορούμε να διαβάσουμε την εφημερίδα ενώ περιμένουμε. Είναι σημερινή αυτή η εφημερίδα, Τζιμ;»

«Ναι. Ακόμα δεν πρόλαβα να τη διαβάσω. Χμμ. Φαίνεται πως όντως έγιναν πολλά περίεργα ατυχήματα το πρωί: Τα σιδηροδρομικά σήματα είχαν μπλοκάρει, ένας αγωγός νερού έσπασε επειδή δεν λειτούργησε η βαλβίδα εκτόνωσης, χθες το βράδυ έγιναν δεκάδες παράπονα για λάθος τηλεφωνικές κλήσεις...» Γύρισε σελίδα και ξαφνικά σιώπησε. «Τι συμβαίνει;»

Χωρίς να πει λέξη, ο Σμολ έδωσε την εφημερίδα. Μόνο η πρώτη σελίδα έβγαζε νόημα. Στο εσωτερικό όλες οι λέξεις ήταν σε λάθος σειρά και εδώ και εκεί υπήρχαν μερικές παράταιρες διαφημίσεις που έμοιαζαν με νησιά λογικής σε μια θάλασσα από ασυναρτησίες. Προφανώς είχαν στοιχειοθετηθεί ως χωριστά τμήματα και δεν είχαν μπερδευτεί, όπως το υπόλοιπο κείμενο.

«Ορίστε, λοιπόν, που μας οδήγησαν τελικά η στοιχειοθέτηση από απόσταση και η αυτόματη διανομή» μουρμούρισε ο Άντριους. «Φοβάμαι ότι οι τυπογράφοι δεν μπορούν να κουμαντάρουν όλα αυτά τα ηλεκτρονικά συστήματα που έχουν εφαρμόσει». «Όπως και όλοι μας, δυστυχώς» είπε ο Ούιλιαμς με σοβαρό ύφος. «Όπως και όλοι μας».

«Μπορώ να πω κάτι και εγώ, ώστε να σταματήσει η μαζική υστερία που σας έχει καταλάβει;» είπε ο Σμιθ με δυνατή και σταθερή φωνή. «Θα ήθελα να τονίσω ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας, ακόμα και αν ο Τζον με τη δαιμόνια φαντασία του έχει δίκιο.

Το μόνο που έχουμε να κάνουμε είναι να απενεργοποιήσουμε τους δορυφόρους και όλα θα γίνουν ξανά όπως ήταν χθες».

«Προμετωπιαία λοβοτομή» μουρμούρισε ο Ούιλιαμς. «Το σκέφτηκα αυτό». «Τι; Α, ναι, όταν αφαιρούν τμήματα του εγκεφάλου. Σίγουρα θα λυνόταν η κατάσταση με αυτό τον τρόπο, θα είχε μεγάλο κόστος φυσικά και θα έπρεπε να αρχίσουμε πάλι να επικοινωνούμε με τηλεγραφήματα. Όμως ο πολιτισμός μας θα επιβίωνε».

Όχι πολύ μακριά ακούστηκε μια σύντομη και δυνατή έκρηξη. «Δεν μου αρέσει αυτό» είπε ο Άντριους νευρικά. «Ας ακούσουμε τι έχει να πει το BBC. Οι ειδήσεις της μία μόλις άρχισαν». Έβγαλε ένα φορητό ραδιόφωνο από το χαρτοφύλακα του. «...Πρωτοφανής αριθμός βιομηχανικών ατυχημάτων, καθώς και ανεξήγητη εκτόξευση κατευθυνόμενων πυραύλων από στρατιωτικές εγκαταστάσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πολλά αεροδρόμια

αναγκάστηκαν να διακόψουν τη λειτουργία τους λόγω προβλημάτων που παρουσιάστηκαν στη λειτουργία των ραντάρ τους, ενώ οι τράπεζες και τα χρηματιστήρια έκλεισαν επειδή τα συστήματα επεξεργασίας δεδομένων δεν μπορούσαν πλέον να θεωρηθούν αξιόπιστα». «Εμένα μου λες» μουρμούρισε ο Σμολ, ενώ οι άλλοι τού έκαναν νόημα να κάνει ησυχία. «Ένα λεπτό, παρακαλώ, έχουμε μια έκτακτη είδηση... Μόλις μας ενημέρωσαν ότι χάθηκε κάθε έλεγχος των πρόσφατα εγκατεστημένων δορυφόρων τηλεπικοινωνιών. Δεν ανταποκρίνονται πλέον σε εντολές από το έδαφος. Σύμφωνα με...» Το BBC σώπασε. Ακόμα και το σήμα νέκρωσε.

Ο Άντριους γύρισε το διακόπτη, όμως σε καμία συχνότητα δεν ακουγόταν το παραμικρό.

«Η προμετωπιαία λοβοτομή ήταν καλή ιδέα, Τζον. Κρίμα που το μωρό το σκέφτηκε ήδη» ακούστηκε να λέει ο Ρέινερ, με έναν τόνο υστερίας στη φωνή του. Ο Ουίλιαμς σηκώθηκε αργά όρθιος.

«Πάμε πίσω στο εργαστήριο» είπε. «Δεν γίνεται να μην υπάρχει κάποια απάντηση, κάπου». Όμως ήδη γνώριζε ότι ήταν πλέον πολύ, πολύ αργά. Για τον Homo sapiens η καμπάνα είχε ήδη χτυπήσει.

Arthur C. Clarke

Ιούνιος 1963